

Třebachovice: Proboštovo pohyblivé představení

Zřejmě nejslavnější český betlém vyrobil na konci devatenáctého století třebachovický řezbář Josef Probošt se svými pomocníky Josefem Kapuciánem a Josefem Frimlem. Dílo sedm metrů dlouhé a téměř dva metry vysoké je dnes národní kulturní památkou a tisícovky návštěvníků láká k prohlídce zejména tím, že z tří set vyřezaných postav se jich více než sto pohybuje. V útrobách betlému jsou totiž ukryty řemenice, kladky a ozubená kola, které uvádějí figurky do pohybu. Původně byly mechanismy poháněny ruční klikou, od roku 1935 obstarává pohyb malý elektromotor.

Za zvědavé prohlížení se nemusíte stydět, i když už jste dávno odrostli dětskému věku. Když byl v roce 1967 betlém vystaven na Expo v Montrealu, nešetřily obdivnými pohledy ani takové celebrity jako Robert Kennedy nebo Marlene Dietrichová.

Za povšimnutí stojí i to, jak se ve ztvárnění biblického výjevu prolínají tradiční postavy s figurami, jejichž předlohami byli skuteční obyvatelé východočeských Třebachovic. Například kováři u kovářiny jsou skuteční třebachovičtí kovářští bratři Štorkové. U tkalcovského stavu zase sedí pan Zelený, máslo tluče Anna Černá a řezbář v betlému není nikdo jiný než sám jeho autor Josef Probošt.

Ona to vůbec bývala častá kratochvíle betlémářů, zapojovat skutečné postavy do bet-

lémů. Při prohlídkách těch nejznámějších na ni ještě několikrát narazíte.

- Třebachovice pod Orebem leží 12 km východně od Hradce Králové (silnice č. 11). Třebachovické muzeum betlémů je otevřené každý den kromě pondělí od 9 do 16 hodin a tato otevírací doba platí i pro všechny vánoční dny od 24. do 26. prosince. Dospělí platí za vstup 50 korun, děti 30 korun a rodinná vstupenka pro dva dospělé a až čtyři děti do patnácti let stojí 110 korun.

Telefon: 495 592 053, www.betlem.cz

Noc pod Karlštejnem

Hned padesát způsobů ztvárnění noci, kdy se narodil Ježíš, si můžete prohlédnout v Muzeu betlémů ve staré faře pod hradem Karlštejn. Ladislav Trešl tu vystavuje svou soukromou sbírku čítající přes padesát různých betlémů. Největší z nich je takzvaný Královský betlém, ve kterém nesou Ježíškovi dárky nejen tři králové, ale také Karel IV., T. G. Masaryk nebo legionáři.

Zvláštností je betlém z Králík na Moravě z vařeného smrkového dřeva, ze kterého se po změknutí odlupovaly jednotlivé šupinky. Na výrobě figurek pracovala celá vesnice. Další betlém, který pochází ze Šluknovska, je vyroben z cínu a ten nejvíce voňavý pochopitelně z perníku.

Výroba napodobenin není jen specialitou dnešních laciných tržnic, touto érou si prošly i betlémy. Napodoboval se například právě ten královský betlém ze smrkového dřeva, a to pomocí figurek z chlebového těsta. Postavičky však měly krátkou životnost, obvykle si na nich rychle pochutnaly myši. Ten pod Karlštejnem je proto napuštěný kličovým roztokem, aby ho myši nechaly na pokoji.

Zajímavé spojení tradice a výtvarného umění v čase první republiky jistý číšník z Rokytnice nad Jizerou. Sestavil mechanický betlém, který umí zahrát hudební melodii. Je však potřeba postavičky černouškou vložit do dlaně mincí, zadarmo betlém ne-